

II RIIGIKOGU

1. istungjärk. Protokoll nr. 10.

1923 a.

Sisu: Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Teadaandmine terwitustelegrammi kohta. — 3. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 4. Teadaandmine muudatuste kohta Riigikogu koosseisus. — 5. Teadaandmine J. Reesen'i küsimise kohta. — 6. Teadaandmine esimese päewakorra-punkti ärajäämise kohta. — 7. K. Kornel'i ja J. Uibopuu küsimine välisministrile Eesti-Läti piiri äramärgimise juures ettetulnud wäärnähtuste kohta. — 8. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele toiduainete wäljaweo ja elukalliduse tõusu asjus. — 9. O. Köster'i, H. Laretei ja A. Porman'i arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Püssi mõisa jagamisel ettetulnud nähtuste kohta Wirumaal. — 10. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Wiljandi linnale rendileantud maal olewa hoone müügi kohta. — 11. Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu. — Päewakorral. — 13. Tööliste õnnetujuhtumiste korral kindlustamise seaduste muutmise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 14. Eesti-Latwia wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 15. Seadus toetusummade kohta maakonna omawalitsustele — I lugemisel. Wastu wõetud. — 16. Teedeministeeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetusandmise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 17. Tapamajade ja liha järelwaatuse seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 18. Kaitsespolitsei ärakaotamise seaduseelnõu — Päewakorral. — 19. Rakwere linna administratiiv piirkonna laiendamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 20. Esimeselt juurdeweo raudteedeseltsilt Wenemaal (Первое общество под'ездных железных путей в России.) Eesti wabariigi piirides olewate raudteede riigile wäljaostmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. 21. Tulitukumaksu seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 22. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud.

II Riigikogu koosolek 19. juulil 1923 a. kell 10 hom.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.
Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**,
wahepeal abisekretäär **O. Köster**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**,
töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, teedeminister **K. Ipsberg** ja haridusminister **A. Weiderman**.

P ä e w a k o r d :

1. Wabariigi Walitsuse wastamine iseisewa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma küsimise peale Aakre mõisa kruntide ühteajamise kohta.

2. K. Kornel'i ja J. Uibopuu küsimine välisministrile Eesti-Läti piiri äramärgimise juures ettetulnud wäärnähtuste kohta.

3. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele toiduainete wäljaweo ja elukalliduse tõusu asjus.

4. O. Köster'i, H. Laretei ja A. Porman'i arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Püssi mõisa jagamisel ettetulnud nähtuste kohta Wirumaal.

5. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Wiljandi linnale rendileantud maal olewa hoone müügi kohta.

6. Seadus Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta — III lugemisel.

7. Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu — Riigikogu liigete W. Hasselblatt'i, I. Seljugin'i, W. Grigorjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja J. Solowjew'i ettepanek.

8. Tööliste õnnetujuhtumiste korral kindlustamise seaduste muutmise seadus — töökaitse komisjoni ettepanek.

9. Eesti-Latwia wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise seadus — väliskomisjoni ettepanek.

10. Seadus toetusummade kohta maakonna omawalitsustele — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

11. Teedeministeeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetusandmise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

12. Tapamajade ja liha järelwaatuse seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

13. Kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu — Riigikogu liigete J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i ettepanek.

14. Rakvere linna administratiiv piirkonna laiendamise seadus — II lugemisel.

15. Esimeselt juurdeweo raudteedetseltsilt Wenemaal (Первое общество под'ездных железных путей в России) Eesti wabariigi piirides olewate raudteede riigile wäljaostmise seadus — II lugemisel.

16. Tulitikumaksu seadus — II lugemisel.

17. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

Koosolek algab kell 10.25 min.

1. Päewakorra juhataja L. Raudwastuwõtmine. kepp: Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Sõna on päewakorra kohta rkl. Keerdo'l.

P. Keerdo (töörp.): Teen ettepaneku päewakorda täiendada, wõttes esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised.

Juhataja L. Raudkepp: Rkl. Keerdo poolt on ettepanek tehtud päewakorda wõtta esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised. Asun selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 24 häält, wastu 28, — seega on rkl. Keerdo ettepanek tagasi lükatud.

Teisi ettepanekuid päewakorra kohta tehtud ei ole. Loen päewakorra juhatuses poolt ette pandud kujul wastuwõetuks.

Sõna on sekretäiril terwitustelegrammi ettekandmiseks.

2. Teadaandmine terwitustelegrammi kohta. Abisekretäär J. Wain (loeb): Eesti Riigikogu esimehele, Tallinn.

Mälestades oma 200. aastase kestwuse päewa terwitab Tartu tiserite tsunfti sellide selts Eesti seadusandlist kogu, soowides temale raugematut jõudu oma töös.

Tartu tiserite tsunfti selts.

3. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Põllutöoministriumile riikliste maaparanduse tööde tegemiseks eelkrediidi määramise seaduseelnõu — antud maakomisjoni.

Seaduseelnõu eelkrediidi määramise kohta kaubandus-tööstusministriumile — rahaasjanduse komisjoni.

Tallinna tehnikumi mereinseneer-mehaanika eriosakonna põhikirja §§ 6 ja 7 muutmise seaduseelnõu — hariduskomisjoni.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seaduseelnõu — rahaasjanduse komisjoni.

Gustaw Tamm'e päralt olewast maaomandusest 800,4 ruutsülla eraldamise seaduseelnõu — üldkomisjoni.

Ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seaduseelnõu — riigikaitse komisjoni.

Laewasõiduameti likwideerimise seaduseelnõu — rahaasjanduse komisjoni.

4. Teadaandmine muudatuste kohta Riigikogu koosseisus. Riigikogu juhatuses. Teatan, et ma oma Riigikogu liikme wolitused maha panen. Arnold Schulbach.

Juhatuses poolt on kutse saadetud sama nimekirja järgnewale kandidaadile Benedikt Oja'le.

5. Teadaandmine Riigikogu liikme J. Reesen'i küsimise kohta. **Juhataja L. Raudkepp:** Sekretäär annab teada rkl. Reesen'i küsimise kohta Eesti-Wenemaal wahelise rahulepingu põhjal wabastamise alla kuuluwate kodanikkude asjus.

Abisekretäär **J. Wain** (loeb): Riigikogu juhatuses otsus 17. juulil 1923 a. Riigikogu kodukorra § 95 põhjal mitte Riigikogu koosolekul ette kanda lubada, sellest Riigikogule teatades.

6. Teadaandmine I päewakorra-punkti ärajäämise kohta. **Juhataja L. Raudkepp:** Järgneb teadaandmine esimese päewakorra-punkti ärajäämise kohta. Sõna on sekretäiril.

Abisekretäär **J. Wain:** Härra põllutöominister on teatanud, et ta haige on ja selle tõttu langeb 1. päewakorra-punkt ära.

Juhataja L. Raudkepp: Riigikogu asub päewakorra läbiwõtmisele.

Sõna on rkl. Kornel'i küsimise ettekandmiseks.

7. K. Kornel'i ja J. Uibopuu küsimine välisministrile Eesti-Läti piiri äramärkimise juures ettetulnud wäärnähtuste kohta.

K. Kornel (rhw.) (loeb): Eesti-Läti piiri-joone looduses äramärkimise juures tulid k. a. juuni keskel Walga piirkonnas järgmised wahetuhtumised ette:

15. juuni hommikul sai piiriwalwe walitsuse Walga jaoskonna raiooniülem teada, et Eesti-Läti piiril olew traataed Riia ja Elisabeti tänawa kohal piirimõõtjate poolt mitmest kohast läbi on lõigatud. Kohaleilmunud raiooniülemale seletas üks piirimõõtjatest, et traataed nende poolt läbi lõigati ja maha lükati sellepärast, et nemad peawad piirisihti mõõtma ja neil aega ei olewat igakord läbilaskepunkti läbi käia. Selle seletuse andnud piirimõõtja, kuuldawasti peamõõtja, Wene keeles. Ühtlasi lisas ta juurde, et neil aega ei olewat läbilõigatud kohti ära parandada.

Sama piirimõõtja wenelane küsinud walwur Poolandi käest, kas Riia tänawast weel mingisugune tänaw ära pöörab.

Lõhutud traataia kaudu püüdis üle 10 isiku meie territooriumile tulla, kes meie walwurite poolt kinni peeti.

Sama piirimõõtja tõstis Walga linna kohal Pudrumäel piiri-joone umbes 2 silda meie territooriumi sihisi edasi, pealt näha ilma mingisuguse tarwiduseta.

Sooru walla piirkonnas on sama piirimõõtja meie territooriumi küljest umbes 3 kilomeetri pikkusel tüki metsa Lätile mõõtnud, mille wastu meile Läti territooriumi küljest tükk raba wastu anti. Selle juures ei olewat meie piirimõõtja piiri ise üles leidnud ja palunud Sooru walla Ora talu seppa omale piiri näidata.

Soowin välisministrilt teada saada:

1) Mispärast on meie poolt piirimõõtjaks määratud umbkeelne isik?

2) Mispärast lõhuwad piirimõõtjad traataeda, ilma et nad sellest enne piiriwalwele teataks?

3) Mispärast tõsteti piiri-joon Walga kohal meie territooriumi sihisi edasi ja kas oli Sooru walla piirkonnas meie metsatüki Lätile andmine piiri-joone looduses äramärkimiseks tarwilik?

4) Kas on piirimõõtjad warustatud wastawate plaanide ja kaartidega, nii et nad ei tarwitseks piiri ülesleidmiseks kohalikkude elanikkude poole pöörata?

Juhataja L. Raudkepp: Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele toiduainete wäljaweo ja elukalliduse tõusu asjus.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Kunni märtsikuuni 1922 a. wõis meie turgudel wähehaawalist toidu- ja tarbeainete hindade langedust tähele panna. Rahwa laiemad hulgad, kes oma palga- ja muudest piiratud sis-

setulekutest kitsalt elawad, wõisid lootma hakata, et elamise wõimalused aegajalt lahendamaks muutuwad, et rõhuw elukallidus, mis alalõpmata oli tõusnud, ometi wiimaks wähehaawal langema hakkab. Kuid nendel lootustel ja ootustel ei olnud püsiwust. Juba märtsikuuga lõppes hindade langemine, ilma et rahwahulgad wähesekski ajaks lahendamaid päewi maitsta oleksid saanud, isegi niisuguseid mitte, nagu meil enne ilmasõda walitsesid, kuna elukallidus ka sel ajal tuntaw küllalt oli. — Märtsi- ja aprillikuuga hakkasid tähtsate toiduainete hinnad jälle tõusma, nagu nimelt liha- ja raswaained, wõi, juust, kanamunad jne. Sestsaadik on üle 14 kuu möödas, hinnad on kogu selle aja tõusnud. Nõnda tähtsate ainete hinnatõus kisub paratamata ka mitmesuguste teiste toiduainete hinnad kaasa kõrgemasse, nii et elukallidus peaaegu kõigis osades tõusma peab. Praegusel silmapilgul wähe kõikumata lõõnud wõi- ja piimahinnad ei tähenda mitte kestwat langemist, waid see jääb mõõdaminewaks nähtuseks, nagu wõihinnad ka mullu kauemini langesid, kui teiste ainete omad.

Ligemalt waadeldes näeme, et meil siin peaasjalikult nende ainete hinnatõusuga tegemist on, mis meilt wiimasel ajal suuremal määral wälja wiima on hakatud. Sellepärast ei ole mingit kahtlust enam, et mainitud kaupade piiramata wäljawedu nende kaupade siseturu hindade tõusu paratamataks teeb.

Seisukorra tõsidust silmas pidades, mis elukalliduse tõus rahwa suurtele hulkadele tähendab, paneme ette järgmist arupärimist Wabariigi Walitsusele wastu wõtta:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel nõu mainitud toiduainete wäljawedu nõnda

piirata (reguleerida), et siseturu hinnad väljaveo tagajärjel ei tõuseks?

2) Kas on Wabariigi Walitsusel muid kawatsusi ja missugused need on, millega tema elukalliduse tõusu seisma ja eluhoiu hindasid langema panna wõiks?

Palume seda ettepanekut Riigikogu ligema arupärimiskoosoleku päewakorda wõtta.

Eesti sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühma nimel:

Tallinnas, juulil, 1923.

(Allkirjad) M. Martna.

K. Wirma.

J. Wain.“)

Sõna on rkl. Wirma'l arupärimise põhjendamiseks.

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolew arupärimise-ettepanek on sotsiaaldemokraatlike Riigikogu rühma poolt juba I Riigikogule esitatud ja käesolewa aasta jaanuarikuu lõpul Riigikogu poolt wastu wõetud. Aga olnud wahkordade juures ja uue Riigikogu walimise puhul ei olnud wõimalik selle peale wastust saada. Käesolewal ajal on kord niisugune, et neid arupärimisi ja neid asju, mille peale wanas Riigikogus ei wastatud ja mida tahetakse uuesti ette wõtta, peab uuesti esitatama. Seda silmas pidades on meie rühm otsustanud seda küsimust uuesti Riigikogule esitada. Põhjendused, mis selle arupärimise esitamise juures juba ette kanti I-sele Riigikogule, on kirjalikult olemas ja ei ole wahapeal muutunud. Mina ei hakka neid põhjendusi siin uuesti kordama, waid teen ettepaneku käesolewat arupärimist wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: Ettepanek on tehtud käesolewat arupärimist wastu wõtta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Arupärimist toetawad 40 Riigikogu liiget, — sellega on arupärimine wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. O. Köster'i, H. Laretei ja A. Porman'i arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Püssi mõisa jagamisel ettetulnud nähtuste kohta Wirumaal.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Wiimaste aastate kogemused näitawad, et põhimõte, mis maaseadusel tema wäljaandmise juures aluseks oli, maaseaduse teostamisel täitmist ei taha leida. Sõdu-

rid, kes maa on ära teeninud, seda lunastades ja isikud, kes põlwest põlweni maad on harinud mõisatöolistena, kellel olude sunnil siamaani wõimalus puudus omal jalgel elada, on arutihti maast ilma jäetud mõisade jagamisel ehk jälle wäga wähese maaga warustatud, mis neil suremise ja elamise wõimatuks teeb, kuna seda maad suurte lahmakatena antakse igasugu osahisustele ja eriotstarbeteks. Wiimaste ees jääwad tihtipeale teisele plaanile ka ühisuste ja asutuste huwid.

Iseloomustamiseks olgu allpool ette toodud nähtused:

Püssi mõis, Püssi wallas, 275,70 h. põllupinnaga, karja- ja heinamaad ühes metsaga 445,91 h. planeeriti 1922 a. 62 üksuseks (talud, käsitöölise kohad, omawalitsuste teenijate kohad jne.) ja anti wälja 1923 a. kewadel. Kandidaate oli mainitud mõisast maasaamiseks üles antud 190, kellest liinisõdureid oli 54. Mõisa wäljaandmisel said rahuldatud maaga 8 sõdurit.

a) Mõisa planeerimisel oli moodustatud mõisasüdamest umbes 50 h. põllupinnaga tööstuse koht, mis arwatawasti o/ü. „Amilum'ile“ eriotstarbeks oli kawatsatud anda ja millest ka maareformi teostamise asutused kohapeal kandidaatide määramisel teadsid. Põllutööstuse riiumi maakorralduse peawalitsuse wahikirja alusel (telegramm) nõuti nõndanimeetatud tööstuskohale — päew enne kohtade wäljaandmist — lisaks weel kuue normaaltalu reserweerimist, see on o/ü. „Amilum'ile“, ja selle tagajärjel jäi wastaw arw kandidaate, sõdurid, maast ilma, kes wallanõukogu poolt kandidaatideks määratud. Üldse on o/ü. „Amilum'il“ kasutada eriotstarbeks 70,30 h. põldu, heinamaa karjamaaga kokku 127,81 h.

b) Peale selle on mõisa endiste tööliste 29 perekonna huwid Püssi mõisa wäljajagamisel tähele panemata jäetud: iga perekonna kohta on põldu alla 1 h., millejuures karja- ja heinamaa kas puudub, ehk sedawõrd wäike ja wilets on, et loomapidamine wõimatuks muutub. Suurem osa tähendatud töölistest on wanad, kes oma eluaeg läbi põllutööd on teinud ja muul tööalal õppimata. Pealegi on neil suured perekonnad toita. Raske ja wilets on nende seisukord. Nende seas walitseb rahulolematuse ja tuletatakse heameelega „härä“ aegu meelde.

c) Wiinawabrikute rendile saamisest on maareformi teostamise määruse § 125 ja

põllutöoministeriumi sennise praksise järele kohalistel kartulikaswatajate ühisustel eesõigus olnud. Siin on aga Püssi kartuliühisuse — kus liikmeteks asunikud ja mille põhikirjas ka kartulisordi parandamine ette nähtud — püüdmistest hoolimata wiinawabrik samale „Amilum'ile“ renditud, imelikul kombel weel enne, kui ministerium ise wabriku tegelikult üle on jõudnud wõtta. Nii teatab maakorralduse peawalitsus 17. mail s. a. nr. 9959, et wabrik „Amilum'ile“ rendile on antud, kuna see komisjoni poolt alles 11. juunil s. a. üle wõeti.

d) Osa Püssi mõisa ruumide peale preteenderisid postijaam ja kohaline ringkonnawalitseja, kes aga „Amilum'i“ ees taganema pidid. Kord kawatsusel olew küsimus rahukohtu jaoskonda Püssi mõisa paigutada, jääb ruumide „Amilum'ile“ andmise tõttu teostamata.

Eeskirjaga 19. V. 23. nr. 4556 all on ringkonnawalitsejat postijaamale osa ruumide üleandmise pärast ähwardatud lahti lasta. Wiimane, nähes oma kaitseta seisukorda, lahkus ametist.

Ülaltoodud asjaolusid arwesse wõttes pöörame Wabariigi Walitsuse poole järgmise arupärimisega.

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et Püssi mõisa jagamisel on sõduritele määratud krundid o/ü. „Amilum'ile“ antud?

2) Kas on Wabariigi Walitsusel teada Püssi mõisa jagamisel endiste tööliste raske seisukord, kes maast ja tööst ilma on jäänud?

3) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et Püssi mõisa wiinawabriku wäljarentimisel o/ü. „Amilum'ile“ eesõigus anti kohalise kartulikaswatajate ühisuse ees?

4) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et ruumide saamisel Püssi mõisast „Amilum“ eesõigustatud seisukorda pannakse?

5) Kui on Wabariigi Walitsusel p.p. 1., 2., 3. ja 4. ettetoodud asjaolud teada, mis kawatseb ta siis ette wõtta seesuguste nähtuste mittekordumiseks?

Seda arupärimist palume Riigikogu järgmise koosoleku päewakorda üles wõtta.

Tallinnas, 17. juunil 1923 a.

(Allkirjad) Oskar Köster.

H. Laretei.

A. Porman.“)

Sõna on rkl. Köster'il arupärimise põhjendamiseks.

O. Köster (as.): Käesolewat arupärimist, mille tekst Riigikogu liigetele kätte on saadetud, põhjendades, pean ma kõige pealt konstateerima, et ettetoodud nähtused on üksikud „eriotstarbete“ seerist. Raske südamega esitame neid fakte, kuid lootuses, et need arwesse wõetakse, parandatakse ja tulewikus kordumiste eest hoitakse. Suurt ja üldist nurinat on tekitanud niinimetatud „eriotstarbe“ kohad. Õige tihti on eriotstarbe silt külge pandud niisuguste kohtade wäljaandmisel, kus selle mõistest jumal taewas ükski aru saab. Eriotstarbe kohtadega warustatakse läbilendanud ametnikka, osaühisusi, kus liikmeteks wäga tihti niisuguste nimedega isikud, missugused sarnanewad nimekaartidele siin Riigikogu pinkidel, wõib olla on see juhtumisi. Paragrahwist, mis „eriotstarbeid“ lubab, on wäga mitmet moodi aru saadud ja mõistetud. Arusaadaw, et ärimehed oma ärikapitaale igasuguste operatsioonidega suurendada püüawad, arusaadaw, et endised mõisade omanikud katsuwad ennast pesas hoida, soendades armsaid mõtteid tulewikust minewiku sihtjoontel. Arusaadaw, et paljud ametnikud lahkudes ametist oma kurikuulsa palgamaa aegsasti enestele reserweerivad. Et seesugust partisaanisõda maa-seaduse põhimõttele mitte wastawalt läbi wiia selleks on tarwis üldkasuliku ettewõtte passi saada, mille abil pääseda paragrahwide labürinti. Püüawad tekkida täkkudeta täkuühisused, pullideta pulliühisused ja soodeta sooparanduse eriotstarbed jne. Silt jääb sildiks. Aga enne warustamist nõutawaga peaks tagamõte lubajatel selge olema. Asetume jälle meie muremaale meie kadakasele karjamaale — serwamaale ja näeme sinilindu marjaaias istuwat ja õnne nokkiwat. Kui meie rühma esitaja minewal arupärimise koosolekul tähelpanu julges mõne sarnase nähtuse peale juhtida, siis hüüti siit paremalt seinalt: „Kas tihti neid wiirastusi näete?“ Mu härrad, see hüüe oli kui kahjurõõmus pilkamine. Meie näeme kehastunud wiirastusi, ma näen neid käimas kahel jalal mitte kaugel minust. Wanasõna ütleb, kes tuult külwab — lõikab tormi, ja sellest peab tarwilise järelduse tegema, kellel meie riikline olemasolemine südame peal. Juusturataste peal sõit Eesti kiwisel maanteel jäägu ära ja tagauksed olgu köögitudrukute jaoks.

Käesolewas arupärimises on jutt minigisugusest „Amilum'ist“, sellest koha peal kõikwõimsast, tahaksin ütelda „mon

amist“, kelle esitajail on tarwis ainult kord „Hauptstadi“ sõita, et oma nõudeid ja tahteid kohapeal läbi wiia. See on seesama „Amilum“, millest peaaegu kõigis ajalehtis jutt oli, muidugi „Kaja“ välja arvatud. Ajalehtede artiklid on aga tähele panemata jäetud ja „Amilum“ on edasi Olümpusel. Mis läheb see tal korda!!!

Analoogilisi nähtusi nagu Püssis wõiks ju ka mujalt esile tuua, kuid piirdume sellega.

Meie arupärimises ettetoodud punkt a. kohta tahaksin küsida, kus on need töötused, mis omal ajal sõduritele anti? Mooramehed lähewad koju, kuid neile ei ole kodu, neilt wõetakse wõimalus seda luua. Sõduritest, kes „Amilum“i“ ees pidid taganema, on osa tasuta maasaajaid ja wabadusristi mehi, kes positsioone kinni pidasid, sel ajal, kui paljud osanikkude sarnased mehed kapitaali kogusid, mis neil wõimaldawad kaitsjate eest maad ära wõtta. Neid määratakse kohtade peale, kuid „Amilum“ ei maga ega uinu sel wiinamäel, telegraaf pannakse tööle ja „Amilum“ on neelanud sõdurite maa. Kuuldawasti ei olla ministriumini nõukogus ka maakorralduse peawalitsuse esitajad selle teguwiisiga päri olnud, kuid käsi, mis töötas põllul ja uuris paragrahwe raamatutes, on kindel! Punkt b. ettetoodud endiste mõisatööliliste raske majanduslise seisukorra peale on mõni teine Riigikogu rühm ju üldiselt tähelpanu pööranud. 29 perekonda on ei suremisele ega elamisele määratud. Kuidas wõib perekond, kus kunni 6 liiget 1 hektarist põllumaast püüawad ennast elatada, kus perekonna pea eluaeg on põlluga ennast sidunud, see temale armsaks saanud — ümbruskonnas muud tööd leida ja ta seda ei oskagi. Tekib küsimus, mis on meile tähtsam, kas „Amilum“ wõi 29 perekonna saatus. Näha, et „Amilum“. Kuid „Amilum“ oleks ka wähema maaga läbi saanud. Waatame näituseks, o/ü. „Wiru“ tärkliwabrikuid — maad on wähje, kuid töötawad hästi. Kui meie iga tärkliwabrikule nii palju põllumaad anname, et ta sellest oma wabriku tarwiduse wõiks katta, siis, mu härrad, on maareform kiire lahenduse leidnud. Wõidaks ehk tähendada, et „Amilum“ tahab ka kartuli sordiparandamist ette wõtta sel suurel maa-alal. Seda kawatseb ka kohalik kartulikaswatuse ühisuse ja meil on sordiparandamise asutused Jõgewal ja mujal. Siin oleks pidanud tärkliise tegemise ja

kartuli sordiparandamise asja teineteisest lahutama. „Amilum“ oleks ju wõinud tärkliist ajada ja mõisatöölilised tema maa saada — seega oleks meie kodumaa igale ühele armsaks tehtud, sest wajaduse korral ju „Amilum“ kodukaitsjaid ei anna ja seatagu meie paar sordiparandamise jaama korda, neist oleks meie wäikese Eesti kohta küllalt.

Punkt c. all on ette toodud fakt, kus „Amilum“ile“ wiinawabriku rendile saamisel eesõigus antud kohalise kartulikaswatajate ühisuse ees. Selle kohta on hüwataw dokument paragrahwidega mängimise kohta: „Püssi kartulikaswatajate ühisusele, üle Püssi jaama Lüganasel, Wirumaal. Wastuseks Teie palwekirja peale 7. maist s. a. Püssi piirituswabriku rendilesaamise asjus teatame, et Püssi piirituswabrik on põllutöoministriumini poolt o/ü. „Amilum“ile“ välja renditud maareformi teostamise määruste § 129 alusel, seepärast Teie palwe järelduseta jääb. Jaoskonna juhataja A. Warep.“ Teistkordse palwe peale on järgmine wastus. „6. juulil 1923 a. nr. 9959. Wastuseks Teie palwekirjade peale põllutöoministrile ja maakorralduse peawalitsusele 19. 6. 23. teatame, et maareformi teostamise määruste § 129 alusel peawad tööstusettewõteted välja renditud saama enampakkumise teel, ning välja rentides sel wiisil on võimalik § 125. alusel eesõigust anda. Püssi wabrik on aga välja renditud ilma enampakkumiseta, mis võimalik ainult § 129 alusel. Teie soowiawaldus jääb tähele panemata, sest ilma wastawa lepinguta ei saa riik kellegile oma warandust kasutamiseks anda ajapikkuse peale waatamata.“ Siin on wist, nagu näha paragrahwidega shongleeritud. Kuna kohapealtsaadud teadete järele „Amilum“ kawatseb tärkliist tegema hakata, ümberehitatawas kuiwastustares koguni. „Amilum“il“, mon am'il, on kõik võimalik — halleluuja! Muidugi jääb mõisatöölilistel wõimalus eluülespidamiseks „Amilum“ilt“ praaka osta!

Punkt c all on ette toodud andmed ruumide kohta — jällegi illustratsioon. Kõikwõimsast „Amilum“ist“ ja teistest. Rahukohtu jaoskonda kawatsetakse rahwale kättesaadawasse kohta paigutada — Püssi mõisa — see kawatus aga puruneb „Amilum“i“ ees. Hobuse postijaamale on osa ruume antud — kuid mis sest, „Amilum“ teab teesid, mida mööda peab käima, et jaama välja pukseerida. Kohalik ringkonnawalitseja, kes ruumid üle annud, ta-

ganeb, sest et ta tegewus „Amilum'ile“ wastu on käinud.

Kohalikule ringkonnawalitsejale, kes Püssi mõisas rahwale kättesaadaw oleks, näidatakse asukoht eemale, walla serwale, kuhu ligipääsemine raske.

Seda kõike siin ette tuues, küsiks in faktidest järeldust tehes, kas ei ole „Amilum'ile“ liiga suured eesõigused antud kohalikkude omawalitsuse ja ühistegeliste asutuste ees.

Sellepärast esineme Wabariigi Walitsusele järgmiste küsimistega, mis juba arupärimise tekstis on ette toodud.

Teen Riigikogule ettepaneku seda arupärimist wastu wõtta.

J u h a t a j a **L. R a u d k e p p**: (H ä ä l e t a t a k s e.) Arupärimist toetawad kaugelt üle 25 hääle — 42 häält, see g a o n t a w a s t u w õ e t u d .

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **O. Köster**.)

10. Eesti sotsiaal-demokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele Wiljandi linnale rendileantud maal olewa hoone müügi kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Wabariigi Walitsuse määruses 14. apr. 1920 a. linnade ja alewite maaga warustamise kohta loeme:

Par. 7. Linnadele ja alewitele rendileantud maadel ole-

wad metsad ja hooned müüb põllutööstusteeringum linnadele ja alewitele pärisomanduseks, riigile jättes riiklisteks wadusteks tarwilised hooned, sel määral, kui nende püsimine linna ja alewi planeerimiskawa teostamist ei takista.

Par. 8. Linnadele ja alewitele müüdawa waranduse tasumine sünnib kokkuleppel.

Üks niisugune hoone oli Wiljandi linnale renditud maal.

Ringkonnawalitseja sellekohase küsimise peale 1920 aastal teatas Wiljandi linnaapea, et linn tingimata oma ostueesõigust tarwitab, ja palus ringkonnawalitsejat teatada müügitingimused. Wastust ei tulnud. Kün anti toorelinaühisusele rendile.

Läinud talwel põles $\frac{2}{3}$ küünist maha, 6. märtsil s. a. nr. 385 all tuli Wiljandimaa riigimaadeülemalt kiri:

„Wiljandi toorelinatööstuse osaühisusele renditud hoonet (endine wiljapeksuküün), mis hiljuti osalt ära põles, soowib toorelinatööstuse o/ü. ära osta.

Et hoone linnale renditud maa peal on, siis palun linnawalitsuse seisukohta selles suhtes teatada.“

8. märtsil wastas linnawalitsus:

„Teie kirja puhul 6. s. k. p. nr. 385 linnawalitsus palub teatada, kas praegumakswate määruste järele on linnal õigus hoonet, mis Wiljandi toorelinatööstuse o/ü. käes rendil, osta ilma enampakkumiseta.“

Riigimaadeülemalt jäi wastus linnawalitsuse kirjale tulemata, tuli aga nädalat kolm hiljem, nimelt 31. märtsil s. a. nr. 1099 all teadmiseks järgmine kuulutus:

„Enampakkumisel müüakse ärawedamiseks mahapõlenud endise Wiljandi mõisa raudkiwist küüni müürid, kus senni Wiljandi toorelinatööstuse wabrik asus (Tallinna tee ääres) 21. aprillil s. a. kell 12 päewal koha peal. Pakkumine algab 40.000 margast. Pakkumine on järempakkumisega, mis samal ajal ja kohal 24. aprillil s. a. sünnib...“

Et ka aprilliks riigimaadeülemalt linnawalitsuse küsimise peale mingit wastust ei olnud tulnud, siis pööras linnawalitsus kirjaga põllutööstusteeringumi poole ja ära seletades ülalettetoodud asjaolu, palus hoone müüki seisma panna ja hoonet linnale õiglase hinna eest ära müüa, 19. aprillil, kui weel kaks päewa wäljapakkumiseni jäi, saatis linnawalitsus põllutööstustrile telegrammi: „Põmin. Palume Teie korraldust, et meie kirja peale 10. s. k. p. 613 saaks wastus antud.“ 20. apr. saatis linnawalitsus järgmise telegrammi põllutööstusteeringumile: „Wiljandi linnawalitsus palub Teie korraldust, et meile wastus antaks eilse telegrammi peale, sest homme on juba asja otsustamine.“

21. aprillil tuli põllutööstusteeringumist telefonogramm: „Teie telegrammi nr. 198 peale teatame, et müürid ei moodusta mingisugust hoonet, mispärast nad müügi alla kuuluvad kui kõlbmata warandus.“ Weidi hiljem tuli maakorralduse peawalitsuselt sama wastus kirjalikult.

21. aprillil s. a. müüdi endine mõisa wiljapeksurehi 77.000 marga eest toorelinatööstuse o/ü-le ärawedamiseks. Müüdi ä r a w e d a m i s e k s k a s e e o s a , m i s

mitte ei olnud maha põlenud, waid hoone moodustas.

Et siin tegemist ei olnud kõlbmata warandusega, tõendab nähtus, et osaühisus ka ärापõlenud küüniosa uuesti üles ehitab.

Et küsimus ka teisi omawalitsusi huvitab, palume järgnewat arupärimist Wabariigi Walitsusele ettepanemiseks wastu wõtta:

1) Kas leiab Wabariigi Walitsus Wiljandi küüni, eriti selle põlemata osa müümises 1920 a. 14. aprilli määruse rikku mist?

2) Kui leiab, kuidas mõtleb ta seaduslikku korda jälle jalule seada?

3) Kuidas mõeldakse tulewikus linna dele ja älewitele rendileantud maadel olewate hoonetega talitada?

Palume seda arupärimist Riigikogu järgmise arupärimiskoosoleku päewakorda wõtta.

Toompeal, 17. juulil 1923 a.

(Alkirjad) J. Wain.

L. Johanson.

M. Janson.“)

Sõna on rkl. Wain'il arupärimise põhjendamiseks.

J. Wain (sd.): Austatud rahwasaadikud. Nimetatud arupärimine ei ole mitte üks sarnastest, mis ulataks nii üle riigi piiride igale poole. Temal on teatud wiisil kohaline tähtsus. Kuid ta on siiski kohaline ainult niiwõrd, kuiwõrd tema käsitab asja ainelist külge. Kui aga waadata küsimust tema juriidilisest küljest, siis peab temale laiema tähtsuse andma. Meie omawalitsuse poliitika on küllalt segane olnud; kuid need, kes sügawamalt demokraatliselt mõtelda tahawad, need peawad tõendama, et igatahes asjale kasulik oleks, kui saaks wõimu rohkem üle anda kohtade peale.

Antud korral seisame nähtuse ees, kus wõimu koondamise pahe awalikuks tuleb. Seegi oleks aga siiski hea, kui meie saaks nii seletada, et asja on wõõriti aetud sellepärast, et teda küllalt ei tuntud. Wäga wõimalik on, et teda pahatahtlikult aetud on. Kohapealseid huwisid ei ole tarwili kuks peetud silmas pidada. Maareformiga ühenduses olewad Wabariigi Walitsuse määrused, milledest üks käsitab hooneid, mis linnadele, älewitele antud maa peal, näitawad küllalt selget teed, kuidas talitada oleks tulnud antud juhtumisel. Siin aga on sama Wabariigi Walitsuse ressoo-

ridest üks, sama walitsuse määrusest mööda läinud sellega, et tema paragrahwi oma moodi on seletanud. On tunnistatud kõlbmata waranduseks pooleni mahapõlenud hoone, mida igatahes Tallinnas peaks raskem kõlbmataks tunnistada olema, kui koha peal. Et siin tegemist ei ole aga kõlbmata warandusega, näitawad kaks asjaolu. Esiteks ei oleks Wiljandi linn enesele nii järjekindlalt ja nii südilt nõudnud kõlbmata hoonet, nagu ta seda tegi, nii telefoni, telegraafi kui ka kirja teel. Teiseks ei ole ka kõlbmata warandust Wiljandi linawabrik enesele sarnase süüditusega nõudnud, nagu tema seda teinud on ja ei oleks siis ka kõlbmata asja koha peal hakanud uuesti nii korraldama, waid oleks selle müürid materjaalina ära wedanud. Nimelt oli oksjoni tingimistes, et maja peab ära weetud saama. Pärast aga näeme, et ostja ei mõtlegi maja ära wedada. Wiljandi linnawalitsuse ümber on praegu meeoleu, et oleks linn pakkunud kohalikust osaühisusest rohkem ja oleks selle poolpõlenud maja ära ostnud, siis tema kohta oleks wõinud oksjonitingimine ärawedamise suhtes maksma pandud saada.

Missuguseks aga kujuneb asjaolu?

Nähtawasti tunneb osaühisus, et tal Tallinnas tugewam seljatagune on, kui ühel suuremal omawalitsuse üksusel; ta on maja ostnud, ehitab ja parandab, ilma, et mõtleks plaani linnawalitsuses kinnitada, olgugi, et maja on linna maa peal; see on ennenägemata omawoli tarwitamine, mille wastu linnawalitsusel mingisuguseid abinõusid ei ole. Pärast omapärast seadusewäenamist ministeeriumis ja omawoli tarwitamist osaühisuse poolt, tõuseb küsimus, kas oli kellegil arwamine, et seal on tegemist materjaaliga, liiategi kõlbmata materjaaliga, kui linn teda ihaldas ja kui teda endisel kohal parandatakse. Järjelikult peab arwama, et ainult põllutööministeerium wõis hoonet kõlbmatuks materjaaliks tunnistada ja ainult selleks, et teda erapoolikult talitades juhtida teatawatesse kättesse. Pärast sarnast talitust, suuremast omawalitsusest mööda minnes, ei ole kohapeal inimeste meeoleu mitte hea. Seadused on selleks, et neid täitma peab. Sarnane talitamine ei tõsta austust seaduste wastu, ega ka nende andjate ja nende täitjate wastu. Missugused motiivid eriti põllutööministeeriumi wõisid wiia sarnasele tegewusele, seda wõiks wast minister ise seletada ja seda saab ta siis teha, kui Riigikogu te-

male selleks võimalust annab ja selle arupärimise wastuwõtmist toetab. Panen ette seda arupärimist vastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Arupärimist on toetanud 41 Riigikogu liiget, sellega on arupärimine vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Wain**.)

11. Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. Wäliskomisjoni aruandja **H. Laretei** (loeb): Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise seadus.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 1. Kokkulepe Eesti ja Saksa wahel mõlemate maa-aladel asuwate sõdurite matuspaikade korraldamise asjus, mis mõlema riigi walitsuswolinnikkude poolt Tallinnas, detsembrikuu üheteistkümnendal päewal ükstuhat üheksasada kahekümnetisel aastal alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Kokkulepe awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

12. Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu — päewakorral. **W. Hasselblatt** (saks.): Teen ettepaneku vähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu anda üldkommisjoni.

Juhataja **L. Raudkepp**: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Tõnisson'il.

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Esimeses Riigikogus rõhutati üksikute rühmade poolt wastawa seaduseelnõu I lugemisel, et põhimõttelikult oldakse selle seaduseelnõu wastuwõtmise poolt, kuid teda tuleb nõnda wälja arendada, et tema kooskõlas oleks põhiseaduse mõttega. Põhiseaduse mõtte järele tuleb nõuda, et vähemusrahwusest kodanikkudel ei oleks mingit eesõigustatud seisukorda Eesti rahwusest kodanikkudega wõrreldes. Teiselt poolt on tarwis, et vähemusrahwuslikud kultuur- ja hoolekande-asutused mitte ei omandaks niisugust poliitilist ulatust, et see Eesti wabariigi suweräniteedi nõudega wastollu ei satuks. Selles mõttes awaldati soowi, et vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekandeadutused wälja arendataks kohaliku omawalitsuse piirkonnas. Selles mõttes on üksikute Riigikogu liigete poolt wälja töötatud seaduseelnõu, võimalikult toetades esimese Riigikogu poolt wastuwõetud seaduseelnõu peale. See eelnõu antakse juhatajale, lähemal ajal Riigikogusse. Loomulik on, et siis mõlemad paralleel-seaduseelnõud läheksid ühte komisjoni, nii et siis komisjonil võimalik oleks otsustada, missuguse seaduseelnõu ta oma tööle aluseks wõtab. Selles mõttes hääletawad wastawa seaduseelnõu algatajad praeguse ettepaneku poolt, et seda seaduseelnõu üldkommisjoni anda, kuid ei asu sellega sugugi seisukohale, nagu peaks praegune vähemusrahwuste esitajate poolt esitatud eelnõu komisjoni töö aluseks wõetama.

Juhataja **L. Raudkepp**: Ettepanek on tehtud seaduseelnõu anda üldkommisjoni. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu üldkommisjoni antud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

13. Tööliste õnnetuhtumiste korral kindlustamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Austatud Riigikogu liikmed! Üksikute maade seadusandlus käsitab wäga mitmekesiselt nende tööliste saatust, kes tööwõime kaotanud. Kõige enam on just tähelpanu leidnud need töölised, kes õnnetuhtumiste läbi kannatanud. Nende

huwisid ühel wõi teisel kujul kaitstakse seadusega kõigis kultuurriikides. Seletatakse seda kõige pealt ühendusega, mis tööol õnnetusega on, iseäranis tööstuses.

Nende tööliste eest hoolekanne, kes töö juures õnnetuse läbi töövõime kaotanud, on raske koormana lasunud omal ajal küll nende perekondade, kogukonna ja seltskondlise kui ka eraheategewuse peal. Tarwidusi sellekohase seadusandluse järelle on igalpool ära tuntud, kus aga tööstus wähegi on edenenu. Et tööandja on kohustatud tema töö juures wigastatutele tasu maksma, seda on peetud juba warematel aegadel küsimuseloomulikuks ja õiglaseks otsustamiseks. Kuid kunni läinud aastasaja 70-date aastateni wõis sarnast nõudmist esitada pea igalpool ainult üldiste seaduste alustel. Polnud sel ajal veel tööstust praegusel kujul ja olid seadused ses suhtes puudulikud. Sest ajast alates ilmuwad sellekohased eriseadused, mida igas kultuurriigis leiame.

Hilisemad seadused tunnistawad, et iga tööline, kes töö juures wiga saanud — kui see ei tulnud kuritahtlusest — saaks tasutud. Selle juures jätwad uued õnnetujuhtumiste wastu kindlustamise seadused kõrwale poolte süüüksimuse. Selle tagajärjel on pandud ka materjaalne wastutus wigastatutele, pensionimaksmine ettewõtja pealt kollektiivi peale, nagu seda on Eestis makswa endise Wene riigi tööstuslise töö seaduse peatükk neljanda järelle — kinnitusühisus, mis on muudetud — Eesti kinnitusseltsiks.

Peale neljanda peatüki kõneleb era-tööstuse tööliste kindlustamisest õnnetujuhtumiste korral ka tööstuslise töö seaduse peatükk seitsmes, kus on ette nähtud neil kordadel tööandjate isiklik wastutus.

Kinnitusseltsi kaudu kinnitatud olid neljanda peatüki paragrahw 372 järelle need wabrikutööstuste, mäe-, metsatööstuste, raudteede, siseweeteede, laewasõidu ja tramwai ettewõtted, kus mitte vähem kui 20 töölist tegewuses ja tarwitusel aurukatlad ja masinad, mille käimapanemiseks looduse- ehk loomajõudu tarwitatakse, samuti ka need eelpool tähendatud ettewõtted, kus küll aurukatlad wõi masinaid ei tarwitata, kuid alaliselt tegevuses mitte vähem kui 30 töölist.

Wähemad ettewõtted kuulusid seitsmenda peatüki alla, mis kinnitusseaduse kõrwal maksma jäeti, kuna endisel Wene riigil tehnilistel põhjustel kawatsus oli 1912 aasta kinnitusseadusi, mille hulka

kuulub ka neljandas peatükis ettenähtud tööliste õnnetujuhtumiste wastu kinnitamine, järkjärgult maksma panna.

Sellepärast jäeti ka sama seaduse § 382 punkt 2 järele kinnitusnõukogule õigus neljanda peatüki, see on kinnitusseltsi alla paigutada ettewõtteid, kus alla § 372 tähendatud arwu töölisi tööol on.

Kuna otstarbekohasem on materjaalset wastutust panna kinnitusseltsi peale, tööandjat sellest wabastades, sest et see üksikutele juhtumistele wäga rängalt tööandjat tabada wõib, siis on asunud ka Eesti riigi kinnitusnõukogu, mis seisab koos teatawasti riigiwõimu, tööandjate ja tööliste esitajatest, õnnetujuhtumiste wastu kinnitamise seaduse ulatust laiendama ka vähemate kui § 372 ettenähtud ettewõtete peale, neid seitsmenda peatüki alt neljanda alla arwates.

Nii on sarnaseid otsuseid tehtud 211 ettewõtte kohta, kus ka 5—20—30 töölistega ettewõtted on arwatud kinnitusseltsi alla. Peale selle on korraldus tehtud veel 64 ettewõtte kohta.

Seda silmas pidades, et tegelik elu juba § 372-st ette on jõudnud, see paragrahw kui Wene seaduse paragrahw, Eesti olude kohane ei ole, ongi Wabariigi Walitsus arutusel olewa seaduse üksikute paragrahwide muutmise eelnõu esitanud.

Eelnõu järele peaksid kuuluma õnnetujuhtumise wastu kinnitamise seaduse alla selles eelnõus ülesloetud ettewõtted, kui neis alaliselt vähemalt wiis töölist töötawad. Selle juures on tööalad üksikult üles loetud, mis peab wastama ettewõtete nimekirjale, mis märgitud töökonwerentsidel wastuwõetud konwentsioonide eelnõudes.

Nii ei too uus § 372 muutmise midagi uut, mida tegelikult juba meil ei oleks. Ta wastaks ainult tegelikule elule ja selle nõuetele.

Töökaitse komisjon on § 372 muutmise paragrahwis ainult vähemad parandused ette wõtnud. Kõige pealt maha kustutades walitsuse eelnõu II osa, kandis selle siia üle, et ühes paragrahwidega ka tema märkused ära muudetakse.

§ 372 esimene märkus kõneleb mitmest harust koosseiswast tööstus-kaubandus-ettewõttest; kuna paragrahwis täielik üleslugemine — siis kaotab see märkus enda tähtsuse. Märkus 2 kõneleb sellest, et IV peatükk on maksw Euroopa Wene-maa ja Kaukaasia kubermangude ja oblastite kohta ja et ministrite nõukogul on

õigus seda laiendada ka muude riigiosade peale. See ei wasta enam meie oludele. § 372 p. d. kustutati maha wiimased sõnad „wälja arwatud käsitsi wedu“, kuna töökaitse komisjon leidis, et nende ettewõtete kinnitamisel takistusi ei wõi olla, pealegi on just ekspeditsiooni ja wooriettewõtted need, mis eriti suure õnnetujuhtumiste protsendi annawad. Näituseks, Saksamaal 1905 aastal 1000 töölise kohta sel alal 15,6, kuna mäetööstuses see 15,5, puutööstuses 15,1 jne. oli.

§ 541 näeb uues redaktsioonis õnnetujuhtumiste korral kindlustamist neis ettewõtetes, mis üles loetud § 372, kuid kus töölisi alla 5 on. Komisjon wõttis selle wastu walitsuse poolt esitatud kujul.

Et wõrreldes Wene ajaga Eestis aasta tööpäewade arw suurenenud on ja see, kui pühapäewad ja pühad maha arwatud, 295 on, siis on walitsus sellekohased parandused ka wastawates seadustes tarwilikuks tunnistanud. Senni oli siin Wene olude kohaselt 280 ja 260. Seda arwu tarwitatakse aastatööpalga ja pensioni wäljaarwamise juures.

Tööstuslise töö seaduse § 406 on ette nähtud, et pensionääri soowil ja kinnitusseltsi nõusolekul wõib pensioni asemel ühekordset tasu anda, kui aasta pension üle 36 rubla ja sellejuures üle 15% wigastatu aastasest tasust ei tõuse. Kuna 36 rubla enam Eesti oludele ei wasta, siis on walitsuse eelnõus need sõnad maha kustutatud, nii et siin jääb piirawaks 15%, millest küllalt on, kui silmas pidada, et siin mõlema poole nõusolek tarwilik on.

Samasugune muudatus on wõetud ette ka teedeseaduse § 650.

Tööstuslise töö seaduse § 408 on ette nähtud, et kinnitusseltsi juhatus wõib määrata oma alla kuuluwa ettewõtte juhatajale, kes ei teata õnnetujuhtumisest sellele seltsile wõi tema wolinikule, rahatrahwi mitte üle 100 rubla. Walitsus on esitanud siin meie rahakursile wastawa paranduse — 100 rubla asemel 10.000 marka.

Need on need muudatused, mis käesolew seadus tööstuslise töö seaduses ja teedeseaduses toob. Töökaitse komisjoni ettepanek on seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

14. Eesti-Latwia wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel. Wäliskomisjoni aruandja **H. Laretei**: Lugupeetud Riigikogu liikmed. Käesolewa seaduse järele ratifitseerimisele tulew kokkulepe on

juba ligi kaks aastat maksmas. Ta on alla kirjutatud 28. juulil 1921 aastal ja wastawa punkti põhjal hakkas ajutiselt maksma 16. augustist 1921 a. Esimesele Riigikogule on see konwentsioon esitatud 12. oktoobril 1921 aastal, kuid seal jälle tagasi wõetud, sest puudus wenekeelne tõlge, mis wastastikuse läbikäimise juures aluseks wõetakse. Ta sai uuesti esitatud 1922 a. weebruarikuul ja nüüd teise Riigikogule 26. juunil 1923 a. Konwentsioon seisab koos mitmest osast: konwentsioonist enesest, protokollist selle juurde, määrustikust reisijate, bagaashi ja kaubaweo üle, kokkuleppest otsekohe ühenduse ja wagunite kasutamise üle, kokkuleppest kitsarööpalisel teel Mõisaküla-Walga ja Walga Hoppa liinidel liikumise awamise üle, kokkuleppest Tallinna-Riia wahelise otsekoheste reisijaterongide liikumiste üle ja kokkuleppest Walga sõlmes liikumise üle. Neist osadest kuuluwad Riigikogule ratifitseerimiseks ainult esimesed kolm. Konwentsioon ühes protokolliga ja määrustega sisaldab järgmisi asju: seatakse sisse otsekohe reisijate, bagaashi ja kaubawedu Eesti ja Läti wahel, misjuures otsekohe sünnib see wedu nimekirjades kindlaksmääratud, nõndanimetatud tariifjaamade wahel. Teistesse jaamadesse müüakse piletid ja antakse wälja dokumentisid kauba ja bagaashi weoks ainult kunni wõõra riigi piiri jaamani. Tehakse hõlbustusi transiitweo suhtes, nimelt wagunite plombeerimises. Konwentsiooniga määratakse kindlaks järjekorralised kongressid, mida iga aasta peetakse, et lahendada küsimusi, mis tekiwad sellest konwentsioonist. Wastutus, kohustused ja wastastikused nõudmised on rajatud järgmistele põhimõtetele: raudtee ja eraisikute wahekorrad määratakse ära selle riigi seaduste järele, kelle piirides küsimus tekkinud. Wastutust kannab süüdlane raudtee ja kui süüdi ei saa kindlaks teha, siis jaotatakse materjalne wastutus proportsionaalselt selle tee pikkusele, mille kusagil tee peal kaup wõi reisijad ära on käinud. Raudtee omawahelised asjad õiendatakse segakomis-

jonides, mis konwentsioonis ja määrustes on ette nähtud. Konwentsiooni artikkel 9 põhjal kokkukutsutawatel kongressidel lahendatakse kõiki tekkinud küsimusi, kui aga mõni küsimus seal lahendust ei leia, siis lahendatakse see kohtu teel. Arwete õiendamisel reisijate, bagaashi ja kaupade weo juures wõetakse aluseks kuldfrangid, mis konwentsiooni järele igal kuul ümber arwatakse wastawa päwakursi järele. Tegelikult on kurside asjus kokkulepe olemas, misjuures on ära määratud, et üks frank on 50 Läti rubla ehk 65 Eesti marka. Weerewa koosseisude wastastikuse kasutamise, wagunite parandamise jne. arwete õiendamisel on aluseks wõetud Wene kuldrubla, mis on rehkenatud $\frac{1}{15}$ impeeriaali. Sel juhtumisel, kui remont sünnib teises riigis ja tagawaraosad wagunitele wõetakse mitte sellest riigist, kelle omad on wagunid, on tagawaraosade hinna wäljaarwamisest aluseks wõetud Wene raudteede üldine kokkulepe kaubawagunite wastastikuse tarwitamise üle 1916 aastast, mille normid on 50% wõrra kõrgendatud. Samasugune kõrgendus on ka Eesti-Wene raudteekonwentsioonis ja wastab tegelikult neile hindadele, mis praegu maksmas on. Kõik wastastikune arweteõiendamine, mis tekib weerewa materjaali eksploateerimisest, weojõu kasutamisest ja õnnetujuhtumiste korral, on kokku seatud täiesti wastastikusel alusel ja ei ole ligi kaheaastase praksise jooksul mingisuguseid sekeldusi sünnitanud.

Silmas pidades eelpoolõeldut teeb wäliskomisjon ettepaneku Eesti-Latwia wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise seadust sel kujul, nagu ta esitatud on I lugemisel, wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei**: Teen ettepaneku seadust II lugemisele wõtta ilma kolmepäewalise tähtaja ära ootamata.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Sellega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

15. Seadus toetussummade kohta maakonna omawalitsustele — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman**: Austatud Riigikogu liikmed! Maakonna omawalitsused on raskesse

rahalisesse seisukorda sattunud kohustuste läbi, mida õpetajate palgaseadus peale paneb ja millede katmiseks omawalitsustel wastawaid sissetulekuallikaid ei ole. Seda arwesse wõttes on eelmine Riigikogu wastu wõtnud 30. mail 1922 a. seaduse, millega määrati sada miljonit marka krediiti protsentideta laenude andmiseks maakonna omawalitsustele, nende 1922 a. eelarwete puudujääkide katteks kooliõpetajate palgamaksmise osas. Hiljem, 8. weebr. 1923 a. wastuwõetud seadusega muudeti wäljaantud laen toetussummaks maakonna omawalitsustele. Praegune seaduseelnõu käsitab sada wiis miljonit marka toetuseks maakonna omawalitsustele algkoolide õpetajate palkade maksmiseks 1923 aastal, summa, mis on 1923 a. rahaministeeriumi eelarwes ette nähtud. See summa antakse ilma protsendita laenuks maakonna omawalitsustele kooliõpetajatele palgamaksmiseks, mis tegelikult kuu kaupa wälja makstakse. Laenu tagasimaksmise tähtjaks on määratud 1926 aasta. Silmas pidades, et maakonna omawalitsused ikkagi wastawaid sissetulekuid ei leia, millega seda laenu katta, on Wabariigi Walitsus esinenud seaduseelnõuga, et see laen saaks määratud toetussummadeks maakonna omawalitsustele. Kui maakonna- ja alewiwalitsused isekeskis selle summa jaotamise puhul kokku ei lepi Riigikogu poolt 8. II. 1923 a. wastuwõetud õpetajate palgaseaduse § 9 järele, siis lahendab neid wahekordi lõpulikult haridusminister. Rahaasjanduse komisjon, seda seadust läbi waadates, ühines Wabariigi Walitsuse ettepanekuga, ning rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku käesolewat seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolew seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

16. Teedeministeeriumi 1923 a. maanteede ja sildade erakorralise eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetusandmise seadus — I lugemisel.

Omalalitsuse komisjoni aruandja **O. Köster**: Riigi 1923 a. eelarwe arutamise puhul kustutas eelarwe-komisjon, silmas pidades maanteedewalitsuse likwideerimise waja-

dust, ja selle funktsioonide üleandmist maakonnawalitsustele, temale määratud krediidi eelarwest maha. Wabariigi Walitsus ei olnud selle mahakustutamise rahul, waid esitas osalise eelarwe 59 miljoni, kümnetuhande marga suuruses maanteede ja sildade ehitus- ja parandustööde jaoks, mis temale lisaelarwes Riigikogu poolt lubati. See krediidi nõudmine esitati üksikasjalise kawa järele ning sellest krediidist sai maakonnawalitsustele wälja antud muist puhtas rahas ja muist materiaali näol kohtade peal. Teedeministeerium on sellest krediidist toetuseks annud ja kawatseb anda Wõru maakonnawalitsusele 1.642.725,50 marka, Walga maakonnawalitsusele 1.120.000 marka, Petseri maakonnawalitsusele 871.726 marka, Lääne maakonnawalitsusele 3.000.000 marka, Harju maakonnawalitsusele 16.355.458 m., Järwa maakonnawalitsusele 5.450.332,50 m., Wiru maakonnawalitsusele 12.284.102 m., Tartu maakonnawalitsusele 6.097.857 marka ja Wiljandi maakonnawalitsusele 4.953.000 marka. Kokku 51.775.201 marka. Sellest on sildade peale 13.736.139 marka ja teede peale 38.039.062 marka.

Üksikasjaliselt on wälja antud sildade ehitamiseks Wõru maakonnale 1.642.725,50 marka, Harju maakonnale 8.393.654 marka, Järwa maakonnale 2.380.000 marka, Wiru maakonnale 1.200.000 marka ja Tartu maakonnale 69.759,50 marka.

Maanteede ehitamiseks on antud: Walga maakonnale 1.120.000 marka, Petseri maakonnale 871.726 marka, Lääne maakonnale 3.000.000 marka, Harju ja Järwa maakondadele 8.329.509 marka, Wiru maakonnale 11.084.102 marka, Tartu maakonnale 6.028.097,50 marka, Wiljandi maakonnale 190.000 marka ja pärast lisa 4.763.000 marka.

Teedeministeerium ise tarwitab Ema-jõe jõesuu silla ja üksikute teede kordaseadmiseks 7.205.000 marka. Ülejääk on weel 29.799 marka.

Need tööd olid lõpetamisel ja ministeerium lepingutega seotud, sellepärast pidi ta need enese kätte jätma. Nähtustes, kus kohustused maakonnawalitsustele üle on läinud, tarwilised summad aga teedeministeerium annab, on raskused. Riigikontroll nõuab ministeeriumilt algarweid, kuna need maakonnawalitsustel rewideerimistel ka tarwis lähewad, ehk kui maakonnawalitsus enesele ärakirjad jätab, siis teeb see tehnilisi raskusi. Seepärast on huwitaw, et maakonnawalitsused ühes

kohustustega ka tarwilised summad oma arwele saawad.

Et aga teedeministeeriumil õigus oleks järele walwata, et antud summad tõesti määratud otstarbeks lähewad, lisa omawalitsuse komisjon § 2 juurde. Käesolew seadus, kõike arwesse wõttes, on wajadusest wälja kaswanud, ja sellepärast teen omawalitsuse komisjoni nimel ettepaneku seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp:** (Häälata takse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

17. Tapamajade ja liha järelewaatuse seadus — I lugemisel.

Oma walitsuse komisjoni aruandja **J. Keskküll:** Tapamajade ja liha järelewaatuse seadusega esines Wabariigi Walitsus juba I Riigikogule. I Riigikogus waadati ja arutati see seadus terwishoiu komisjoni poolt läbi ja järgmises, omawalitsuse komisjonis, jäi selle seaduse arutamine pooleli. Nüüd on Wabariigi Walitsus uuesti esinenud II Riigikogule selle seadusega ning seadus on omawalitsuse komisjoni poolt lõpulikult wastu wõetud.

Käesolew seadus seisab koos kahest osast 1) üldmäärused ja 2) tapamajad, ning sisaldab endas 32 paragrahwi.

Seadus näeb ette kolme iseloomuga tapamaju, need on: sunduslised omawalitsuse, era- ja eksporditapamajad. Nendes wõib sunduslist liha järelewaatust korraldada. Määrusi selleks, loomadetapmiseks ja liha järelewaatuseks annawad wälja omawalitsused, loomaterwishoiu peawalitsus, põllutööminister ning sisse- ja wälja-weetawa liha järelewaatuse kohta peawad need määrused Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud saama.

Sunduslist tapamaja tarwitamist ja liha järelewaatust nõutakse omawalitsuse üksustes, kus üle 3000 elaniku. Samasugust sunduslist liha järelewaatust wõib teostada põllutööminister neis tapamajades, kes liha saadawad ümbertöötamiseks toidaineteks, nagu worstid ja konserwid.

Tapamajade asutamiseks on omawalitsustel eesõigus. Liha järelewaatust teostawad loomaarstid.

Kogu seadus põhjeneb alusel, et kõlbmata liha ei pääseks elanikkudele toiduks.

Kõlbmata liha häwitatakse liha järelwaatuse asutuses ära ning loomaomanikule makstakse ärahäwitatud liha eest kahjutasu põllutöoministeeriumi juures olevatest krediitidest. Teen omawalitsuse komisjoni nimel ettepaneku käesolewat seadust I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

18. Kaitsepolitsei R. Weiram (töörp.):
ärakaotamise seaduseelnõu — päewakorral. See seaduseelnõu on küllalt juba kõikidele rühmadele selge, kõik rühmad on teda läbi kaalunud ja ma teen ettepaneku, et see seaduseelnõu võetakse esimesele lugemisele.

Juhataja **L. Raudkepp**: On ettepanek tehtud, et selle seaduse esimesele lugemisele üle minna. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 20 häält, vastu 24, seega ei ole see ettepanek I lugemisele asuda, mitte vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

19. Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — II lugemisel. Omawalitsuse komisjoni aruandja **O. Liigand**: Käesolewa seaduseelnõu otsustas Riigikogu oma 5. juuli koosolekul anda I ja II lugemise wahel omawalitsuse komisjoni tagasi selleks, et § 1-ses äratähendatud Rakwere linna plaan ligemalt ära määrataks. Omawalitsuse komisjon on nüüd siseministeeriumi läbi üksikasjalised andmed ülewii-dawa maa-ala ja selle suuruse kohta mu-retsenud ja need on nüüd seaduse § 1-ses ära märgitud. Et aga Rakwere linna plaan ametlikult kinnitatud ei ole ja see enne seaduse wastuwõtmist warajane oleks, on komisjon seaduseelnõu täiendanud § 3-daga, mille järele Wabariigi Walitsusele ülesandeks tehakse Rakwere linna plaani selle seaduse § 1-se piirides kinnitada ja siseministeeriumis alal hoida. See seaduseelnõu täiendatud kujul on wälja jagatud Riigikogu liikmetele.

Tema pealkiri on järgmine (loeb): Rakwere linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **O. Liigand** (loeb): § 1. Wiru maakonna Rakwere wallast eraldatakse ja wiiakse 1. jaanuarist 1924 a. Rakwere linna administratiivpiirkonda topograaf Ewald Pajos'i poolt 1921 a. ja 1922 a. walmistatud Rakwere linna ja tema lähema ümbruse plaanil põikjoontega märgitud maa-ala järgmises suuruses:

a) Rakwere kirikumõisa maa	68,2452 hektarit,
b) Köstri maa	0,9320 „
d) Rakwere mõisa maadest	271,3515 „
c) Raudteewalitsuse maast	13,7574 „

Kokku 354,2861 hektarit.

J. Uibopuu (rhws. w.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Omawalitsuse komisjon käesolewat seaduseelnõu esitades on motiivideks wõtnud asjaolusid ilma kindla põhjenduseta. Näituseks on toodud ette, et jätta wälja Wabariigi Walitsuse poolt ettepanud seaduseelnõust krundid nr. 23, 24, 25, ära seletades, et selles sihis, see tähendab, linna läänepoolses osakonnas, linn loomulikult ei edene. Aga missugustel põhjustel, seda ei ole öeldud. On selge, et enne ei saanud Rakwere linn edeneda sinna poole sellepärast, et ei olnud selleks wõimalust ja linn oli sunnitud arenema läänepoolsesse osasse Pika tänawa äärt mööda.

Keskel, nagu juba seaduseelnõu juures olew kaart näitab, on kiriku maa, ja sinna sellepärast ka wõimalust ei olnud areneda. Arenemise wõimalus tekkis ainult Eesti riigi iseseiswuse ajal maareformi teostamise näol. Aga nüüd, kui neid maa-alasid, mis on ära näidatud kruntides nr. 24, 25, mis on hobusejaama ja riigimaade ringkonnawalitseja kasutada, waa-delda, siis näeme, et sellega saab jällegi linna arenemine takistatud ja siis läheme jälle sarnasele lahkteele wälja, et need krundid tulewad terawa kiiluna just Rakwere rahwamaja ette, kus õieti Rakwere linna süda on. Rakwere rahwamajast, see tähendab endisest mõisahoonest 200—300 sammu on Rakwere linna süda, kus asuwad linnawalitsus, Eesti panga osakond, riiklised asutused jne. Nagu Wabariigi Walitsuse poolt ettepanud seletuskirjast

näha, on loomulik arenemise koht just Rakwere rahwamaja ümbrus, Rakwere linna südames. Põhjapoolsesse osasse linn areneda ei saa, nagu kaardi pealt näha ja isegi seletuskirjast näha on, sest seal on sõjamineisteriumi maa-ala. Idapoolsesse osasse üle raudtee on Andewei mõis, ja sinna ka areneda ei saa. Jääb ainult läänepoolne osa ja seal Rakwere mõisahoone ees wõetakse terawa nurgana wälja riigimaadeüiema kasutada olew krunt nr. 24 ja hobusejaama pidaja maa krunt nr. 25. Nr. 24 osast läheb 50 sülda maariba ja nüüd seletatakse, et seal on arenemise wõimalus lõunapoolsesse osasse kaugele linna südamest. Aga linna südames, seal ei ole isegi 50 sülda jäetud. Kui meie tegelikult kaardi peale vaatame, siis on see krunt, nagu juba tähendasin, terawa nurgana Rakwere rahwamaja ette jooksnud ja sellega on jällegi osa Rakwere linna arenemise wõimalusest ära wõetud. Mis kasu oleks siis sellest, kui see maa-ala jäetakse Rakwere maakonnawalitsuse administratiiv korralduspiirkonda? Ei ole mingisugust kasu. Teda wõiks jätta tingimata Rakwere linna korralduspiirkonda, sellest esialgu wälja andes juurwilja pidamiseks wäikeseid maatükkisid linnakodanikkudele ja nendele, kes sinna just ehitusi tahawad alata. Et ehitusi on juba alatud rahwamaja krundi ligiduses, ja et seal maatükid on juba wälja jagatud, seda on Rakwere linnawalitsuse liige isiklikult seletanud aruandjale. Aga nähtawasti ei ole seda arwesse wõetud ja on isegi jäetud see küsimus pärast seletusi lahtiseks. Iseenesest on mõistetaw, et meie tahame loota, et käesolewa ajajärguga peaks lõpetatud saama ringkonnawalitsejate maa-kasutamise wiis; ei wõi kõnesolewaid maatükke jätta Rakwere linna korralduspiirkonnast wälja, kui põllumajanduslist maa-ala, waid teda tuleb tingimata wiia Rakwere linna korralduspiirkonda. Nr. 25 kohta tähendati, et see maa postijaama alla kuulub. Postijaamale sai 1921 a. antud Lepna mõisa maa-alast Tõrremäel wastaw postijaama krunt, nii et isegi juba postijaamal krunt on olemas ja temale anda linna südames krunti ei ole mingisugust wajadust. Sellepärast teen ettepaneku § 1-se juurde wõtta märkus „Rakwere linna administratiiv piirkonna laiendamise seaduseelnõu juurde lisatud topograaf Ewald Pajos'i poolt walmistatud kaardil, ristjoontes tähendatud maa-alad nr. 24 ja 25 jätta Rakwere linna korralduspiirkonda.“

Juhataja L. Raudkepp: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja O. Liigand: Juba sel korral, kui see seadus oli lugemisel, tähendasin ma selle peale, et maatükid nr. 24 ja 25 on wälja jäetud omawalitsuse komisjoni poolt, sellepärast, et need maa-alad on ette nähtud lähemas tulewikus jätta põllumajanduslisteks otstarbeteks. Maatükk nr. 24 on wälja antud hobuse postijaamale kasutada, mis allub maakonnawalitsusele. Maatükk nr. 25 on praegu ringkonnawalitseja kasutada, aga ka see maatükk on ette nähtud ainult põllumajapidamiseks. Rakwere linna esitaja omawalitsuse komisjoni koosolekul tõendas ka omalt poolt seda wäidet, et sinna linn wiimasel ajal edenenud ei ole, sest linna loomulik edenemine on teisele poole külge ja selleks loomulikuks edenemiseks on awanenud kõige pealt Rakwere kirikumõisa maa, mis rohkem linna sisse jääb ja suur osa Rakwere mõisa maadest. Üldse kokku on maad, mis Rakwere linnale juurde tuleb, 354,2861 hektarit, mis linna laiendamiseks ligemateks aastakümneteks jätkub. Ja et loomulik ei oleks, et Rakwere linna külge aetakse maid, mis ette näha, et nad jääwad põllumajapidamiseks, arwas omawalitsuse komisjon ja sellel seisukohal oli ka Wabariigi Walitsuse esitaja, et neid maid õigem on linna piirkonnast wälja jätta. Nende motiividega on aetud linna külge, nagu § 1 on tähendatud ja sel plaanil ette nähtud, ka 50. sülla laiune maariba läänepool linnaääres olewa tee äärtmööda selles mõttes, et kui linn sinna poole kaswab, siis ehituste alla kõige pealt wõetakse teeäärne maariba. Ei ole loomulik, teed jätta linna piiriks, waid piir läheks õhtupoolt teed 50. sülla kaugusel.

Juhataja L. Raudkepp: § 1 juurde on rkl. Uibopuu poolt tehtud järgmine ettepanek: „Rakwere linna administratiiv piirkonna laiendamise seaduseelnõu juurde lisatud topograaf Ewald Pajos'i poolt walmistatud kaardil ristjoontes tähendatud maa-alad nr. 24 ja 25 jätta Rakwere linna korralduspiirkonda.“ Pannen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Asun § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja O. Liigand (loeb): § 2. Nimetatud maa-alad wabastatakse

§ 1 tähendatud ajast alates kõikidest mak-
sudest ja kohustustest maakonna ja walla
heaks ja nende peale laiendatakse linna
kohta käiwad seadused ja määrused.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääle-
tatakse.) § 2 on nähtawa ena-
musega wastu wõetud.

Aruandja **O. Liigand** (loeb):
§ 3. Wabariigi Walitsusele tehakse üles-
andeks Rakwere linna administratiiv-
piirkonna plaan § 1 tähendatud piirides
kinnitada ja siseministeeriumis alal hoida.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääle-
tatakse.) § 3 on nähtawa ena-
musega wastu wõetud. See
seadus on II lugemisel wastu
wõetud.

Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 11.50 min.

Peale waheaja jätkub koosolek kell
12.05 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L.
Raudkepp**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Juhataja **L. Raudkepp**: Riigi-
kogu läheb päewakorras edasi.

**20. Esimeselt juur-
deweo raudteede-
seltst Wenemaal**
(Первое общество
подъездных желез-
ных путей в России)
**Eesti wabariigi
piirides olewate
raudteede riigile
väljaostmise sea-
dus — II lugemisel.**

R a h a a s j a n -
d u s e k o m m i s -
j o n i a r u a n d j a
J. Holberg (loeb):
Esimeselt juurdeweo
raudteedeseltst Wen-
emaal (Первое обще-
ство подъездных желез-
ных путей в России)
Eesti wabariigi piiri-
des olewate raud-
teede riigile wälja-
ostmise seadus.

J. Piiskar (is.): Selle seaduse I lu-
gemisel awaldasid meie rühma seisukoha
eelnõu kohta, millest selgus, et ka meie
oleme selle poolt, et see raudtee riigi kätte
läheks, kuid mitte wäljaostmise, waid
wõõrandamise teel. Kuna mul kawatus
on § 1. kohta sellekohast parandust teha,
siis tuleb mul ka pealkirja kohta nimeta-
tud parandus ette panna. Parandus oleks
järgmine: panen ette wõtta pealkirjas
sõna „wäljaostmise“ asemel „wõõranda-
mise“.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl.
Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud peal-

kirjas sõna „wäljaostmise“ asemel wõtta
„wõõrandamise“. Asun hääletamisele.
(Hääletatakse, loetakse hääli.)
21 häälega 14 wastu on paran-
dustagasi lükatud. Kes on seaduse
pealkirja wastuwõtmise poolt komisjoni
poolt ettepanud kujul? (Hääleta-
takse.) Nähtawa enamusega on
seaduse pealkiri wastu wõet-
tud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):
§ 1. Esimese juurdeweo raudteedeseltst
Wenemaal (Первое общество под-
ездных железных путей в России) kontsessiooni § 19.
alusel ostetakse wälja 1. oktoobril 1923 a.
riigi omanduseks kõik Eesti wabariigi piir-
rides olewad eelnimetatud seltsi raudteed
ühes sinna juurde kuuluwate ettewõte-
tega.

J. Piiskar (is.): I lugemisel ette-
toodud motiividel teen ettepaneku § 1.
wormuleerida järgmiselt: Esimese juurde-
weweo raudteedeseltst Wenemaal (Первое об-
щество под-ездных железных путей в России)
päralt Eesti wabariigi piirides olewad
raudteed wõõrandatakse 1. oktoobril 1923
a. riigi omanduseks ilma tasuta, ühes sinna
juurde kuuluwate ettewõtetega.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Piis-
kar'i poolt on ettepanek tehtud wõtta § 1.
järgmisel kujul wastu: „Esimese juurde-
weweo raudteedeseltst Wenemaal (Первое об-
щество под-ездных железных путей в России)
päralt Eesti wabariigi piirides olewad
raudteed wõõrandatakse 1. oktoobril 1923
a. riigi omanduseks ilma tasuta, ühes sinna
juurde kuuluwate ettewõtetega.“ (Hääle-
tatakse.) Nähtawa enamusega
on rkl. Piiskar'i ettepanek ta-
gasi lükatud.

Panen § 1 komisjoni poolt esitatud
kujul hääletamisele. (Hääletatakse.)
§ 1 on nähtawa enamusega
wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):
§ 2. Selle teostamiseks wolitatakse tee-
deministri: 1) üle wõtma riigile § 1-ses
tähendatud raudteid kõigi nende waran-
dustega peale käesolewa seaduse awalda-
mist, mitte aga warem kui 1. oktoobriks
1923 a. ja 2) toimetama 1923 a. jooksul
raudteede üldisest sissetulekust eksploa-
tatsiooni juures ettetulewaid tarwilikka
wäljamaksmisi.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääle-
tatakse.) § 2 on nähtawa ena-
musega wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 3. Nimetatud raudteede väljaostmiseks määratakse eelkrediiti 140.000.000 marga suuruses.

J. Piiskar (is.): Wastawalt eelnõu § 1. kohta tehtud ettepanekule teen ettepaneku wõtta § 3. need summad, mis lähevad raudtee eksploateerimise kuludeks tarwis, välja jättes summad, mis on ette nähtud raudteede väljaostmiseks, wormuleerides nimetatud paragrahwi järgmisel kujul: „Nimetatud raudteede eksploateerimiseks määratakse eelkrediiti 110 miljoni marga suuruses.“

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud wõtta wastu § 3. järgmisel kujul: „Nimetatud raudteede eksploateerimiseks määratakse eelkrediiti 110.000.000 marga suuruses. (Hääletatakse.) Rkl. Piiskar'i ettepanek on nähtawa enamusega tagasilükatud. Kes on § 3. wastuwõtmise poolt komisjoni poolt esitatud kujul? (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud, seega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

21. Tulitikumaksu Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Weberman** (loeb): Tulitikumaksu seadus — II lugemisel.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 1. Sisemaal walmistatud kui ka wäljamaalt sisetoodud tulitikkude pealt wõetakse riigi kasuks aktsiisimaksu käesolewa seaduse alusel.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 2. Aktsiisimaksu sisemaal walmistatud tulitikkude pealt wõetakse kogusummas 3.500.000 markä aastas, millise maksumma tulitikuwabrikandid omawahel ära jaotawad, wastawalt sisemaale müügile saadetud hulgaile.

Märkus 1. Kui tulitikuwabrikandid maksujaotamisel ühisele otsusele ei jõua, jaotab aktsiisi peawalitsus maksu nende wahel ära.

Märkus 2. Tegewuse lõpetamise puhul mõnes töötawas wabrikus ehk uue wabriku awamise puhul jääb selles paragrahwis nimetatud summa muutmata.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 3. Tulitikuwabrikandid maksawad alates 1924 aastast eelmises paragrahwis nimetatud summa Eesti panga osakondadesse järgmiselt: $\frac{1}{4}$ osa kunni 15. aprillini, $\frac{1}{4}$ — kunni 15. juulini, $\frac{1}{4}$ — kunni 15. oktoobrini ja $\frac{1}{4}$ — kunni järgmise aasta 15. jaanuarini.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 4. Aktsiisimaksu tasumist peawad tulitikuwabrikandid wastawate tagatistega kindlustama. Peale seadustes ettenähtud tagatiste wõiwad kindlustuseks olla rahaministri loal ka pankade garantiid.

Märkus 1. Kindlustused esitatakse terve aasta peale, mitte hiljem, kui eelmise aasta 20. detsembriks.

Märkus 2. Kui tulitikuwabrikandid kindlustuse summa jaotamisel kokkuleppele ei jõua, siis määrab aktsiisi peawalitsus, missuguses summas iga wabrikant kindlustuse peab andma.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 5. Kui § 3. näidatud tähtajaks aktsiisimaks tasutud ei ole, siis kaetakse aktsiisimaks antud kindlustusest. Sarnasel korral tuleb wabrikandil järgmiseks maksutähtajaks kindlustussumma nõutawa suuruseni täiendada. Kui wabrikant seda ei tee, siis pannakse wabrik kinni ja antakse luba wabriku uuesti awamiseks ainult peale kindlustuse summa wastawat täiendamist.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 6. Wäljamaale saadetawad tulitikud on atksiisimaksust wabad.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 7. Wäljamaalt sissetoodud tulitikkude pealt wõetakse atksiisimaksu 20 penni iga toosi pealt sisaldusega kunni 75 tikku ja 80 penni toosi pealt sisaldusega 76 kunni 300 tikuni.

Maks tasutakse panderollide pealekleepimise teel.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 8. Wäljamaalt sissetoodawad tulitikud panderollitakse tolliwalitsuses, kusjuures iga üksiku toosi peale panderoll nii kinnitatakse, et ilma wiimase wigastamata wõimatu on sisu wälja wõtta.

Märkus. Panderollitult wäljaweetawate tulitikkude eest atksiisimaksu tagasi ei maksta.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 9. Wäljamaalt sissetoodawaid tulitikka ei ole lubatud panderollimata kujul müügile saata.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 10. Sisemaal walmistada ja wäljamaalt sisse wedada on lubatud ainult tulitikka, mille walmistamise juures walget woswori ei tarwitata. Walget woswori tulitikuwabrikus hoida on keelatud.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 11. Tulitikka lubatakse walmistada ainult wabrikutes, mille awamisest rahaministeriumile on teatatud ja kui wabrikandi poolt § 4-das nimetatud kindlustused esitatud.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 12. Tulitikuwabrikutes peetakse tikku walmistamise ja müügi kontroleerimiseks atksiisi peawalitsuse poolt wäljantud wormi järele nõorraamatuid. Ära kirjad raamatutest iga kuu eest esitatakse atksiisiwalitsusele.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 12 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 13. Siseturule müügile saadetawatel tikutoosidel peab wabriku nimetus ja asukoht ära tähendatud olema. Rahaministril on õigus määrustega korraldada tikku pakkimise wiisi.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 13 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 14. Wäljaweoks walmistatud etikettidega toosides ei ole luba tulitikka siseturule müügile saata. Sarnastes toosides wõib tulitikka wabrikus hoida ainult sellekohastes ruumides, wäljaspool wabrikut aga ainult atksiisi peawalitsuse kaaskirja juures.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 14 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 15. Käesolewa seaduse § 10 ja § 11 rikkumise eest karistatakse süüdlasi rahatrahwiga kunni 20.000 margani. Peale selle konfiskeeritakse riigi kasuks walge woswor ja seaduswastaselt walmistatud wõi sisseweetud tulitikud.

J. Piiskar (is.): Ma paluksin aruandjat seletada, kelle poolt ja missugustel põhjustel on sellest paragrahwist osa wälja jäetud, nimelt see osa, kus räägitakse karistusest, mida peale pannakse § 13 ja § 14 rikkumise eest.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja E. Weberman: See ei ole mitte wälja jäetud, waid § 13 ja § 14 rikkumise eest karistuse määrus on üles wõetud § 17-das.

Juhataja L. Raudkepp: (Häälataakse.) § 15 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 16. Panderollimata wäljamaa tulitikkude hoidmise ja müügi eest karistatakse

süüdlasi tolliseaduste põhjal kui salakauba hoidjaid ja müüjaid.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 16 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 17. Käesolewa seaduse § 12 ettenähtud raamatute korratu pidamise ja ärakirjade tähtajaks ettepanemata jätmise eest kui ka tarwilikkude tõendawate dokumentide mitteesitamise eest, samuti ka § 13 ja § 14 rikkumise eest, ning § 13 põhjal rahaministri poolt väljaantud määruste rikkumise eest karistatakse süüdlasi rahatrahwiga kunni 5.000 margani.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 17 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 18. Tuliikkudega kauplejaid, kes on süüdi panderollide rikkumata kujul tikutoosidelt ärawõtmises ja nende panderollide uuesti pealekleepimises või alalhoidmises, karistatakse rahatrahwiga kunni 5.000 margani, kuna leitud panderollid häwitamiseks ära võetakse ja toosid tuliikkudega, millelt panderollid ära võetud või milledele nad uuesti peale kleebitud, riigi kasuks langewad.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 18 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 19. Tuliiku panderollide edasiandmise ja müümise eest, samuti nende omandamise eest eraisikutelt, karistatakse süüdlasi: müüjaid ja edasiandjaid rahatrahwiga müüdüd või edasiantud panderollide hinna kolmekordses suuruses, kuid mitte vähem kui 5.000 margaga, omandajaid rahatrahwiga panderollide hinna kahekordses suuruses, kuid mitte vähem kui 2.500 margaga.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 19 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 20. Aktsiisi- või politseiametnikkude takistamise eest tuliikkude walmistamise ja müügi järelwalwe teostamisel karistatakse süüdlasi peale nende karistuste, mille alla nad langewad süütegude eest, mida nad warjata püüdnud, weel wangimajaga kunni kuue kuuni või arestiga

kunni kolme kuuni või rahatrahwiga kunni 30.000 margani.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 20 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 21. Käesolewa seaduse rikkumise eest ettenähtud rahatrahwid, konfiskeerimised ja aktsiisimaksu ühe või mitmekordsel määral sissenõudmised määratakse eraldi iga süüteo eest, mis weel ei ole ära aegunud, ilma karistuste koostamiseta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 21 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 22. Käesolewa seaduse rikkumise eest on järgmised isikud wastutawad: 1) wabrikant kõigil kordadel, kui seadusrikkumine on toime pandud tema enese poolt või kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul või teadmisel; 2) wabrikujuhataja neil kordadel, kui seadusrikkumine on toime pandud tema enese poolt või kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul või teadmisel ilma wabrikandi nõusolekuta ja teadmisseta; 3) teised wabrikuteenijad ja töölised, kui seadusrikkumine on korda saadetud nende eneste poolt või nende kaastegewusel kõrwaliste isikute poolt, ilma wabrikandi või wabrikujuhataja nõusolekuta ja teadmisseta; 4) tuliikkudega kaupleja — kui seadusrikkumine on tema enese poolt toime pandud ehk kellegi teise poolt tema nõusolekul või teadmisseta; 5) tuliikkudega kauplejad äriteenijad ja abilised — kui seadusrikkumine on toime pandud nende eneste poolt või kellegi teise poolt nende kaastegewusel, ilma kaupleja nõusolekuta ja teadmisseta.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Selles paragrahwis on ette nähtud wastutusele wõtmise kord ja nagu siit aru võib saada, on iga punkt isesugusele põhimõttele rajatud. Esiteks on öeldud, et wabrikant wõetakse wastutusele neil kordadel, kui seadusrikkumine on toime pandud tema enese poolt või kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul või teadmisseta, teiseks wabrikujuhataja neil kordadel, kui seadusrikkumine on toime pandud tema enese poolt või kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul või teadmisseta ilma wabrikandi nõusolekuta ja teadmisseta. Nii wõetakse wabrikujuhataja wastutusele ainult siis, kui seadusrikku-

mine ette tuleb wabrikandi nõusolekuta ja teadmiseta, see tähendab, wabrikujuhataja, kes peaks õieti olema wastutaja sise-mise korra eest, wabaneb karistusest sarnasel korral, kui temal on wabrikandi nõusolek ja see seadusrikkumisest teab. Rahaasjanduse komisjonis põhjendati seda sellega, et walitsusel pole tähtis palju süüdlasi, waid et keegi karistatud saaks. Kuid samasugust põhimõtet ei saa otsekohe wälja lugeda punkt kolmandast, kus on öeldud: teised wabrikuteenijad ja -töölised, kui seadusrikkumine on korda saadetud nende eneste poolt wõi nende kaastegewusel kõrwaliste isikute poolt, ilma wabrikandi wõi wabrikujuhataja nõusolekuta ja teadmiseta.

Praegu on aga wabrikus töö wäljandmine ja tööliste kätte juhatamine nii korraldatud, et tööline ei wõta tööd wastu ei wabrikujuhataja ega ka wabrikandi enese käest, waid tema tunneb oma otsekohe ülemusena ainult oma meistrit ehk poolmeistrit. Nii ei saa siis ka tööline kindlaks teha, kui asi kohtusse läheb, näituseks sarnasel juhtumisel, kui tema pani wana panderolli tikukarbile peale, et see sündis wabrikudirektori nõusolekul wõi teadmisel. Nii oleks paragrahwi tegelik tagajärg see, et tööline langeb alati karistuse alla, kuigi ta oma algatusel seadust rikkunud ei ole, waid oma otsekohe ülemuse käsul. Tema otsekohe ülemus on wabriku meister ehk poolmeister. Ja kas meister oma algatusel selle käsu temale andis wõi sai ta selle omakorda wabrikandilt wõi wabrikujuhatajalt, seda tööline ei tea. Seda silmas pidades ei tundu sarnane karistamise wiis, selles redaktsioonis, küllalt õiglane olewat. Igaüks peaks wastama ise oma tegude eest. Kui aga tööline meistri käskusid täidab, ei saa teda ometi süüdistada ja karistada. Siin tundub, nagu otsitakse selles paragrahwis rööpaseadjat ja see rööpaseadja oleks siin siis wabrikutööline. Wabrikujuhatajale on sarnane seisukord wäga kasulik, kuid töölised sarnasteks saada ei taha ja seda ei tohiks ka mitte seadusandlus lubada. Sellepärast peaks see paragrahw selgem olema ja töölised wastaku ainult selle eest, mis nad ise oma peaga ja omal algatusel on teinud. Kui nad aga tööjuhataja käsku on täitnud, siis tööline ei tarwitse mitte seda teada, kas see wana panderoll on, mis ta tikukarbile peale on pannud, wõi kas see walge woswor, mida wabrikus tarwitatakse, ja kas see sünnib wabrikujuhataja teadmisel ja nõusolekul wõi mitte.

Sellepärast oleks huwitaw teada saada aruandja seletust selle paragrahwi kohta, kuidas tema sellest aru saab. Kui see mind mitte ei rahulda, siis teeksin mina paranduse: „Wõtta § 22 punkt 3 sõnade „wabrikujuhataja“ järele sõnad: „wõi oma otsekohe tööjuhataja“. See tähendab, et ka sarnasel korral wabaneks tööline karistusest, kui tema on midagi korda saatnud oma otsekohe tööjuhataja käsul wõi näpunäitel. Siin wõidakse wastu waielda, et otsekohe tööjuhataja ei ole mitte meie seaduses küllalt kindlaks määratud mõiste, kuid seda wõidakse ju kindlaks määrata ja kui asjale kohtulik käik antakse, siis wõidakse ka sõnast „otsekohe tööjuhataja“ nii nagu mina teda siin Riigikogus mõistan, aru saada. Siin on mõeldud otsekohe tööjuhataja all, ja see seletus jääb ka protokollis, seda isikut, kes annab töölisele töö kätte, nimelt meistrit ehk poolmeistrit. Igaüks peab wastama ise oma kuritegude eest, seda põhimõtet tuleb ka siin seaduses teostada.

J u h a t a j a L. R a u d k e e p p: Lõpu-sõna on aruandjal.

A r u a n d j a E. W e b e r m a n: Komisjoni seisukoht on just sarnane nagu rkl. Johanson seda soowis, et igaüks peab ise wastama oma tegude eest. Sellepärast on siis see paragrahw ka nii pikalt ja nii korduvalt ette toodud, et ta selge oleks. Ei saa siin sugugi rkl. Johanson'i arwamisega päri olla, et selle paragrahwi punkt 3 mõtleb siin töölist ka sel juhtumisel, kui tema ülemuse poolt antud korraldusel wõi käsul on midagi teinud. See on selle paragrahwi alusel wõimatu, sest komisjon on aluseks wõtnud need kuriteod, mis eelmistes punktides on ära tähendatud. Ega wabrikant ise kunagi tikkusid tegema ei hakka ja arusaadaw on, kui ta niisuguse seaduswastase korralduse on teinud, muidugi teada ega töölised selle eest ei wastuta. See tähendab: neil kordadel, kui tema tööliste ise mingisuguse käsu on annud. Sellepärast arwan mina, et selle täienduse wastu küll midagi ei saaks olla, kuid see põhimõte on juba täiesti siin sees, sest praegune redaktsioon on järgmine: Teised wabrikuteenijad ja töölised, kui seadusrikkumine on korda saadetud nende eneste poolt jne. Wahe seisab selles, et ennemalt oli öeldud wabrikuteenijad, kuhu hulka käiwad meistrid ja poolmeistrid kui ka teised ametnikud. Kui meie nüüd eraldame wabrikujuhatajaid, siis paneme neid nagu isesugusesse seisukorda. Minu ar-

wates on see põhimõte, mida härra Johanson näha soowib, siin täiesti sees, see tähendab, et igaüks peab wastutama oma tegude eest ise. Kui tööline on kuritahtliselt wõi ilma juhataja teadmisetä keelatud aineid sinna hulka seganud, siis ei wõi selle eest ka juhataja wastutada. Kriminaal praktikas tuleb juhtumisi ette, kus näituseks — keemiatööstuses, teine kord kuritahtliselt segatakse produkti hulka soowimata aineid, et sellega wabrikandile suurt kahju teha. Kui nüüd ka siin oletada, et tööline on kuritahtliselt walget woswori tarwitanud, siis oleks täiesti ülekohtune, kui selle seaduse alusel wabrikujuhataja selle eest wastutust kandma peab. Sellepärast on ka komisjon asunud sellele seisukohale, nagu härra Johanson'gi, et igaüks wastutab ise oma tegude eest. See põhimõte on ka käesolewas redaktsioonis olemas, nii et härra Johanson'i ettepanek täitsa ülearune oleks. Panen ette seda paragrahwi endises redaktsioonis wastu wõtta.

Juhataja L. Raudkepp: Riigikogu liikme Johanson'i poolt on ettepanek: wõtta § 22 p. 3. sõnade „wabrikujuhataja“ järele sõnad: „wõi oma otsekoheste tööjuhataja“.

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Panen hääletamisele § 22 komisjonis redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 22 wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 23. Kui kahe nädala jooksul peale kohtuotsuse seadusjõusse astumist eelmise § p.p. 2, 3 ja 5 nimetatud isikud neile määratud rahatrahwi ei ole ära tasunud, siis nõutakse $\frac{3}{4}$ trahwisummast wabrikandilt wõi kauplejalt sisse, kuna $\frac{1}{4}$ süüdlaselt sisse nõutakse wõi nende maksujõuetusel nuhtlusseaduse § 84 järele isiklikuks kinnipidamise karistuseks ümber muudetakse.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) § 23 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 24. Käesolewa seaduse rikkumises otsekohe süüdlaste wabrikantide ja kauplejate peale pandud rahatrahwid, kui nad eelmises paragrahwis ettenähtud tähtjaks makstud ei ole, nõutakse sisse tähendatud isikute warandusest. Kui warandust sel-

leks ei jätku, muudetakse trahw nuhtlusseaduse § 84. järele isiklikuks kinnipidamise karistuseks.

Märkus. Käesolew paragrahw ei käi nende juhtumiste kohta, kus rahatrahwid wabrikantidelt wõi kauplejalt käesolewa seaduse § 25 põhjal sisse nõutakse.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) § 24 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 25. Wabrikutes ja kauplustes ettetulnud tulitikumaksu seaduse rikkumise eest ühe wõi mitmekordselt määratud aktsiisimaksud nõutakse sisse wabrikandilt wõi kauplejalt selle peale vaatamata, kes paragrahw 22 nimetatud isikutest süüdlaseks on tunnistatud.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) § 25 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 26. Wabrikant wõi kaupleja, kes paragrahwide 23 ja 25 põhjal rahatrahwi ja aktsiisimaksu seadusrikkumiste eest, milles tema teenijaid süüdi mõistetud, on ära maksnud, wõib makstud summad süüdlaste käest tsiwiilkohtupidamise korras tagasi nõuda.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) § 26 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 27. Kui käesolewa seaduse rikkumises mitu isikut süüdlaseks tunnistatud, siis määratakse rahatrahw kõigile süüdlastele kogusummas, seda nende wahel ühetasa ära jaotades.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) § 27 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja E. Weberman (loeb): § 28. Käesolewa seaduse maksamahakamisega kaotawad maksuuse end. Wene riigi aktsiisiseaduse (Sead. kogu V köide 1901 a. wäljaanne ja 1912 a. järg) §§ 1035—1057 ja 1256—1270, Wabariigi Walitsuse poolt 18. jaanuaril 1920 a. mõnesuguste kaudsete maksude tõstmise kohta wastuwõetud seaduse („Riigi Teataja“ nr. 12/13 — 1920 a. sead. nr. 50) lit. III p. 1. ja Wabariigi Walitsuse poolt 9. aprillil 1920 a. mõnesuguste aktsiisiseaduste muutmise, täiendamise ja ärakaotamise kohta wastuwõetud määruse („Riigi Tea-

taja“ nr. 53/54 — 1920 a. sead. nr. 139) lit. II esimene osa, niipalju kui need viimased puutuvad tulitikumaksu seadusesse.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 28 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 29. Käesolew seadus hakkab maksuma 1. jaanuaril 1924 aastal. Seaduse maksimahakkamise päewaks tulitikuwabriku-tesse jäänud tarwitamata, samuti ka karpidele pealekleebitud panderollide hind arwatakse wabriku esimese weerandaasta aktsiisimaksust maha.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 29 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **E. Weberman** (loeb): § 30. Rahaministril on õigus selle seaduse piirides juhatuskirju ja määrusi wälja anda.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 30 on nähtawa enamusega wastu wõetud, sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb päewakorra järgmise punkti juurde.

22. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** (loeb): Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): Riigikogu poolt 9. märtsil 1923 a. wastuwõetud riigiasutuste paigutamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) § 1. tähendatud eelkrediit suurendatakse 15.082.500 marga wõrra.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse tekst wastu wõetud, — seega on seadus II lugemisel wastu wõetud.

Sõna on korra kohta rkl. Weiram'il.

R. Weiram (töörp.): Et meie poolt esitatud kaitsepolitsei seaduseelnõu I lugemisele wõtmise ettepanek on tagasi lükatud ja peale selle töörahwa kandidaate komisjonidest puudub, teen ma ühise wäerinna Riigikogu rühma nimel järgmise ettepaneku: „Määrata 15-minutilise waheaeg ja peale selle teine Riigikogu koosolek ära pidada, päewakorda wõttes: 1) komisjonide täiendawad wälimised, 2) kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu.“

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasilükatud.

Päewakord on läbi.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **J. Wain**.

Abisekretäär **Osk. Köster**.